

ภาษาซาไก : ภาษาที่กำลังจะสูญหาย

รองศาสตราจารย์ไพบุลย์ ดวงจันทร์

ความนำ

คนไทยคงรู้จักชาวซาไกในชื่อของ "เงาะ" หรือ "เงาะป่า" มานานแล้ว ดังจะเห็นได้จากบทพระราชนิพนธ์เรื่องสังข์ทองในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และบทพระราชนิพนธ์เรื่องเงาะป่าในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คนกลุ่มนี้เรียกตัวเองว่า "มันนิ" ในขณะที่คนอื่นเรียกเขาหลายชื่อ เช่น เงาะ เงาะป่า ชาวป่า ซาแก ซาไก โอริง อัสลี (Orang Asli) ในที่นี้ผู้เขียนขอเรียกว่า "ซาไก" เนื่องจากเป็นคำที่นักมานุษยวิทยารู้จักกันดีและคนไทยก็รู้จักกันโดยทั่วไป

การศึกษาภาษา สังคม และวัฒนธรรมของชาวซาไกในประเทศไทยเริ่มมีขึ้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องเงาะป่าเมื่อ ร.ศ.124 ตรงกับ พ.ศ. 2449 ในบทพระราชนิพนธ์เรื่องนี้พระองค์ได้ทรงค้นคว้าและทรงบันทึกเกี่ยวกับภาษา สังคม และวัฒนธรรมของชาวเงาะป่าซาไกไว้ด้วย จึงนับได้ว่าพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องเงาะป่าเป็นผลงานการศึกษาเรื่องของชาวซาไกในประเทศไทยเป็นครั้งแรก หลังจากนั้นเท่าที่ทราบก็มีผลงานของ

พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ (2506) ผลงานของแบรนด์ (Brandt, J.H., 1961, 1965) ซึ่งนับว่ามีการศึกษากันน้อยมาก การศึกษาเรื่องของชาวซาไกในประเทศไทยเริ่มมีผู้สนใจมากขึ้นหลังจาก พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะกล่าวถึงภาษาซาไกในภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งผู้เขียนติดตามศึกษามานาน และเห็นว่าภาษานี้อยู่ในระยะวิกฤติ เนื่องจากจำนวนผู้ใช้ภาษามีจำนวนน้อยมาก และดูเหมือนจะน้อยลงทุกที ผู้เขียนจึงเจตนาจะบันทึกไว้ก่อนที่จะเหลือเพียงตำนาน การเสนอเนื้อหาจะเสนออย่างกว้าง ๆ ไม่เป็นวิชาการมากนัก ซึ่งในตอนแรกจะกล่าวถึงข้อมูลเบื้องต้นของชาวซาไก พอสังเขปให้เห็นภาพโดยรวมเสียก่อน หลังจากนั้นจึงกล่าวถึงภาษาในเรื่องระบบเสียง ระบบพยางค์ ระบบคำ ระบบประโยค ตัวอย่างที่เสนอจะนำมาจากภาษาซาไกหลายภาษา และ สุดท้ายจะได้เสนอตัวอย่างถ้อยคำภาษาซาไก โดยผู้เขียนตัดตอนมาจากร่างพจนานุกรมภาษาไทย-ซาไก-อังกฤษ ที่ผู้เขียนกำลังทำอยู่ ทั้งนี้ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านภาษาศาสตร์และมานุษยวิทยา

ข้อมูลเบื้องต้นโดยสังเขป

ชาวซาไกเป็นมนุษย์ในชาติพันธุ์เนกริโต (Negreto) หรือบางครั้งเรียกว่านิโกรน้อย (Little Negro) ซึ่งเป็นชาติพันธุ์ย่อยของชาติพันธุ์เนกรอยด์ (Negroids) หรือมนุษย์ผิวดำ มนุษย์ชาติพันธุ์เนกริโตโดยทั่วไปมีรูปพรรณสัณฐานไม่สูงใหญ่ เส้นผมสีดำหยิกขมวดกลมหรือหยิกฟูเป็นฝอย นัยน์ตาสีดำ จมูกกว้างแบน ริมฝีปากหนา ผิวดำเงาแดง ไม่ใช่ดำเขียวอย่างนิโกร แข็งแรง บึกบึน อุณหภูมิโดยทั่วไปรักสงบ ไม่ดุร้าย ชาวซาไกมีภาษาตัวเองใช้ แต่มีเฉพาะภาษาพูด ไม่มีตัวอักษรใช้ ภาษาซาไกเป็นภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic language family) สาขาอมญู-เขมร (Mon-Khmer language branch)

ชาวซาไกเป็นคนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทยตั้งแต่สมัยหินกลาง หรือเมื่อประมาณ 1,500-10,000 ปีมาแล้ว (ชิน อยู่ดี, 2512 : 16-17) ในสมัยโบราณคงมีชาวซาไกกระจายอยู่ทั่วไป นับตั้งแต่บริเวณรอบอ่าวบ้านดอน นครศรีธรรมราช กระจี ลงไปจนถึงแหลมมลายู (พระบริหารเทพธานี, 2517 : 1; พระยาสมันตรัฐบุรินทร์, 2506 : 38) ปัจจุบัน เท่าที่ผู้เขียนสำรวจได้แล้วพบว่า ในภาคใต้มีชาวซาไกอยู่ประมาณ 200 คน อยู่กันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มละประมาณ 5-7 คน หรือ 10-20 คน กระจายอยู่ตามป่าเขาบริเวณเทือกเขาบรรทัด แถบจังหวัดสตูล จังหวัดตรัง จังหวัดพัทลุง และบริเวณเทือกเขาสันกาลาคีรี แถบจังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส ชาวซาไกเหล่านี้สามารถจำแนกกลุ่มตามภาษาที่ใช้ได้ 4 กลุ่ม¹ คือ กลุ่มกันซิว (Kansiu) กลุ่มยะฮาย (Yahai) กลุ่มเตเตะ (Tea-de) และกลุ่มแต๊นแั้น (Tea-ean) แต่ละกลุ่มใช้ภาษาแตกต่างกัน แต่ต่างก็

¹ ยังมีชาวซาไกอีกกลุ่มหนึ่ง (หรือหลายกลุ่ม) ที่อพยพเร่ร่อนอยู่ในบริเวณป่าบาตาสาลา อำเภอบางคน จังหวัดยะลา ซึ่งออกมาปรากฏให้ชาวบ้านและตำรวจตระเวนชายแดนได้พบเห็น แต่ไม่บ่อยนัก ชาวซาไกกลุ่มนี้ผู้เขียนยังไม่ได้สำรวจว่าเป็นกลุ่มใด และมีประชากรเท่าใด จากหลักฐานภาพถ่ายที่ตั้งกล้องถ่ายภาพไว้ได้ และจากหลักฐานภาพถ่ายที่ตำรวจตระเวนชายแดนชุดรักษาป่าบาลาสาลาถ่ายไว้ เมื่อต้นปี 2542 พบว่าชาวซาไกกลุ่มนี้ยังไม่สวมเสื้อ นุ่งผ้าเตี่ยวทาบหว่างขาผืนเดียว

เป็นภาษาถิ่น (dialect) ของภาษาดั้งเดิม (protolanguage) เดียวกัน

บริเวณที่อยู่อาศัยของชาวซาไกซึ่งกระจายอยู่ในแถบ 5 จังหวัดดังกล่าวนี้ เป็นพื้นที่ระหว่าง พิกัดภูมิศาสตร์ประมาณเส้นรุ้งที่ 5 องศา 45 ลิปดาเหนือ ถึง 7 องศา 30 ลิปดาเหนือ และ ประมาณเส้นแวงที่ 99 องศา 45 ลิปดาตะวันออก ถึง 102 องศาตะวันออก ลักษณะภูมิประเทศ ของที่อยู่อาศัยโดยทั่วไปจึงเป็นป่าเขตร้อนชื้น (tropical rain forest) ซึ่งเป็นป่ารก มีความหลากหลายทางชีวภาพ อุดมไปด้วยป่าไม้สูงใหญ่ ไม้เล็ก กัลวี่ป่า หวาย เถาวัลย์ พืชสมุนไพร และสัตว์ป่าเขตร้อนชื้นทั่วไป เช่น ลิง ค่าง บ่าง ชะนี หมูป่า เม่น เป็นต้น

โดยทั่วไปชาวซาไกยังเป็นกลุ่มคนที่ล่าสัตว์ อาศัยพึ่งใบไม้ เวิร์นอยู่ตามป่าเขา ไม่รู้จักการเพาะเลี้ยง ยังชีพด้วยการการล่าสัตว์และเก็บหาอาหารจากป่า (hunting and gathering) อาศัยเผือกมัน พืชผักผลไม้ รวมถึงสัตว์ที่หาได้จากธรรมชาติเป็นอาหาร อาศัยพืชสมุนไพรจากป่าเป็นยารักษาโรค มีบางกลุ่มเท่านั้นที่รู้จักสร้างบ้านเรือนอยู่เป็นหลักแหล่ง และพึ่งรู้จักเพาะเลี้ยงเพียงเล็กน้อย เช่น กลุ่มซาไกกันชีวที่บ้านซาไกหมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแห อำเภอรามโต จังหวัดยะลา ซึ่งทางราชการจัดสรรที่ดินทำกินให้เมื่อปี พ.ศ. 2516 และอีกกลุ่มหนึ่งที่เริ่มรู้จักเพาะเลี้ยง และมีทำที่ว่าจะตั้งหลักแหล่ง คือกลุ่มซาไกเต็นแฉ้นที่บ้านคลองตง เขตอำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง นอกจากนี้ล้วนแต่ยังเวิร์นอยู่ตามป่าเขา ไม่มีหลักแหล่งที่แน่นอน

แม้ว่าชาวซาไกโดยทั่วไปยังเป็นกลุ่มคนที่เวิร์นอยู่ตามป่าเขา แต่ปัจจุบันองค์ประกอบทางสังคมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา เทคโนโลยี และสิ่งที่เราเรียกกันว่า "ความทันสมัย" ได้กระจายเข้าไปสู่สังคมชาวซาไกอย่างรวดเร็ว ผืนป่าที่อยู่อาศัยก็ถูกทำลายเริ่มขาดความสมบูรณ์ รวมทั้งถูกปิดล้อมการทำมาหากินตามแบบดั้งเดิมโดยกฎหมายบ้านเมือง เช่น กฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายสัตว์ป่าคุ้มครอง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวซาไกต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ต้องติดต่อสัมพันธ์กับคนต่างกลุ่มมากขึ้น ต้องรับเครื่องแต่งกาย อาหาร การกิน อาชีพ ศิลปะความบันเทิงต่างๆ และรับเทคโนโลยีมากขึ้น ถ้อยคำภาษาของตนเองอันเป็นเครื่องมือสื่อสารก็ใช้น้อยลง ในขณะที่ต้องรับและต้องใช้ภาษาของคนกลุ่มใหญ่ที่แวดล้อมอยู่คือภาษาไทยกับภาษามาเลย์มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์กับชาวไทยเกิดขึ้นหลายครอบครัว ซึ่งก็เป็นโอกาสให้การสืบทอดวัฒนธรรมด้านภาษามีน้อยลงอีก สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้ภาษาของเขาค่อยๆ ลดบทบาทและหน้าที่ลง จนในที่สุดก็อาจกลายเป็นภาษาตายหรือสูญหายไป เช่นเดียวกับภาษามอส (Mos) ภาษาตองกา (Tonga) และภาษาก้อย ที่ได้ยืนยันว่าเป็นภาษาที่เคยมีอยู่ในบริเวณรอยต่อระหว่างจังหวัดพัทลุงกับจังหวัดตรัง แต่ปัจจุบันไม่ได้ยินการกล่าวถึงภาษานี้อีกเลย อาจจะอพยพเข้าไปอยู่ในประเทศมาเลเซียหรือหายสาบสูญไปแล้วก็ได้

ภาษาซาไกในภาคใต้ของประเทศไทย

1. ระบบเสียง

ดังได้กล่าวแต่ตอนต้นแล้วว่า ภาษาซาไกในภาคใต้ของประเทศไทยมีอยู่ 4 ภาษา คือ กันชีว ยะฮาย เตเตะ และเต็นแฉ้น และแม้ว่าภาษาซาไกเหล่านี้พัฒนามาจากภาษาดั้งเดิมเดียวกัน แต่ก็

พัฒนาแตกต่างกันบ้าง อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไประบบเสียงของภาษาซาไกทั้ง 4 ภาษาไม่แตกต่างกับภาษาอื่นๆ ในตระกูลออสโตรเอเชียติก กล่าวคือ

หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์ได้มี -p, -t, -r -c, -k, -ʔ, -f -s, -h, -m, -n, -ŋ, -ŋ, -l, -w, และ -y เช่น

[likop]	"กัม" (กันซิว)	[katat]	"คับ" (แตเดะ)
[səŋɑ]	"เสียงบ" (ยะฮาย)	[bakiac]	"สีแดง" (แต็นแอ็น)
[daʔ]	"ด้าน, ทาง" (กันซิว)	[tef]	"พ่น(น้ำ, ควัน)" (แต็นแอ็น)
[ŋus]	"พิน น." (แตเดะ)	[kəneh]	"เมื่อย" (ยะฮาย)
[payam]	"เวลา" (กันซิว)	[ʔuwən]	"เลื่อย" (ยะฮาย)
[maseŋ]	"เค็ม" (แตเดะ)	[ciyaŋ]	"คาบ" (แต็นแอ็น)
[kolhil]	"คำราม" (ยะฮาย)	[kawaw]	"นก" (กันซิว)
[kamay]	"เนา" (แต็นแอ็น)		

หน่วยเสียงสระมีทั้งสระธรรมดา (oral vowel phonemes) และสระนาสิก (nasal vowel phonemes) เช่น

[ʔihũʔ]	"ไม้" (กันซิว)	[hãmléc]	"ยักษ์" (แต็นแอ็น)
[kawāp]	"หมี" (แตเดะ)	[ʔəŋ]	"นอน" (กันซิว)

ภาษาซาไกไม่มีการใช้ความสั้นยาวของสระ (vowel length) และไม่มีการใช้ลักษณะน้ำเสียง (register) เป็นนัยสำคัญในระบบเสียงของภาษา

2. ระบบพยางค์

ในภาษาซาไกมีพยางค์อยู่ 3 ลักษณะ ได้แก่ พยางค์หลัก (major syllable) คือพยางค์ที่ลงเสียงหนัก ออกเสียงสระชัดเจน มีทั้งลักษณะที่เป็นพยางค์ปิดและพยางค์เปิด และจะเกิดเป็นพยางค์สุดท้ายเสมอ พยางค์รอง (minor syllable) คือพยางค์ที่ลงเสียงเบาว่าพยางค์หลัก ออกเสียงสระชัดเจน มีทั้งลักษณะที่เป็นพยางค์ปิดและพยางค์เปิด เกิดเป็นพยางค์ที่ 1 ของคำ 2 พยางค์ และอาจเกิดเป็นพยางค์ที่ 1 หรือพยางค์ที่ 2 ของคำ 3 พยางค์ และบางครั้งมีพยางค์นำ (presyllable) คือพยางค์ที่ออกเสียงเร็ว ๆ เบา ๆ เสียงสระไม่ชัดเจน บางครั้งเสียงสระจะหายไป และมีลักษณะเป็นพยางค์เปิดเสมอ มักเกิดเป็นพยางค์ที่ 1 ของคำ 2 พยางค์ และอาจเกิดเป็นพยางค์ที่ 1 หรือพยางค์ที่ 2 ของคำ 3 พยางค์ก็ได้ ตัวอย่างภาษากันซิว เช่น

[wa]	"คลาน"	[wa]	เป็นพยางค์หลัก
[.pa'si]	"ทราย"	[pa]	เป็นพยางค์รอง
		[si]	เป็นพยางค์หลัก
[c ^a ,maŋkaʔ]	"แมงป่อง"	[c ^a]	เป็นพยางค์นำ
		[maŋ]	เป็นพยางค์รอง
		[kaʔ]	เป็นพยางค์หลัก

3. ระบบคำ

คำในภาษาซาไกมีทั้งคำพยางค์เดี่ยวและคำหลายพยางค์ คำแต่ละคำสำเร็จรูปในตัวเองสามารถนำไปใช้ในประโยคได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงใดๆ คำนามและคำสรรพนามไม่มีเพศ ไม่มีพจน์ เมื่อจะบอกเพศ บอกพจน์ต้องใช้คำอื่นเข้าไปประกอบ คำกริยาก็ไม่บอกกาล เมื่อจะบอกกาลก็ต้องใช้คำอื่นเข้าไปประกอบ ในภาษาซาไกมีคำลักษณะนามใช้แต่ไม่เคร่งครัดนัก

การสร้างคำใหม่มีทั้งการซ้ำคำ (reduplicate) การประสมคำ (compound) และการลงอาคม (infix) ดังตัวอย่างการสร้างคำในภาษากันซิว ดังต่อไปนี้

การซ้ำคำ

[bɛm] "มาก" > [bɛm bɛm] "มาก ๆ, มากมาย, เยอะแยะ"

[ciɔ] "กิน" > [ciɔ ciɔ] "กินมาก กินจุบกินจิบ"

การประสมคำ

[krɛta] "รถยนต์" + [ɔws] "ไฟ" > [krɛta ɔws] "รถไฟ"

[tanɛm] "ปลุก" + [kuy] "ศิระษะ" > [tanɛm kuy] "ตีลังกา"

การลงอาคม เช่น ใช้ ana เต็มกลางคำกริยา เพื่อให้กริยานั้นกลายเป็นคำนาม

[tapes] "กรอง" > [tanapes] "กระซอน"

[sapuh] "กวาด" > [sanapuh] "ไม้กวาด"

[ɔabɛn] "นุ่งผ้า" > [ɔanabɛn] "ผ้านุ่ง"

ในภาษาซาไกมีคำจำนวนไม่น้อยที่เป็นคำศัพท์ร่วมเชื้อสาย (cognate) ของตระกูลออสโตรเอเชียติก แต่ก็มีคำศัพท์จำนวนมากที่รับไปจากภาษาไทยและภาษามลายู ซึ่งเป็นภาษาต่างตระกูล เช่น

ภาษาแต้เนี่ยนแถบจังหวัดสตูล ตรัง และพัทลุง ได้สัมผัสกับกลุ่มคนที่พูดภาษาไทยถิ่นใต้ จึงรับคำศัพท์ไปจากภาษาไทยถิ่นใต้ ดังตัวอย่าง

ไทยถิ่นใต้	แต้เนี่ยน	ความหมาย
ฟุ่น	[phun]	"กะละมัง"
ทังเพ	[thanphe]	"ทั้งนั้น, ทั้งหมด"
ถั่วย	[thuay]	"ถั่วย, จาน, ซาม"
เกียง	[kian]	"ตะเกียง"
เกือก	[kiak]	"รองเท้า"
หนม	[kh ^h nom]	"ขนม"
ชี่ยาง	[khiyan]	"เศษยาง"
จัว/วัว	[ɲwua]	"วัว"
หลาด	[lat]	"ตลาด"
ย่น	[yon]	"ตะบัน"

ฯลฯ

ภาษากันซิวแถบอำเภอธารโต จังหวัดยะลา ภาษาแตเตะ และภาษายะฮาย แถบจังหวัดนราธิวาส ได้สัมผัสใกล้ชิดติดกับกลุ่มคนที่พูดภาษามาเลย์ ก็รับคำศัพท์ไปจากภาษามาเลย์ เช่น

มาเลย์	กันซิว แตเตะ ยะฮาย	ความหมาย
[plitɔ]	[plita]	"ตะเกียง"
[bacɔ]	[bacaʔ]	"อ่านหนังสือ"
[dapo]	[dapo]	"ครัว"
[capɔh]	[capah]	"กะละมัง"
[kapa]	[k ^a pɛl]	"เครื่องบิน"
[kapɔʔ]	[k ^a pak]	"ขวาน"
[kada]	[k ^a day]	"ตลาด"
[kasoʔ]	[kasot]	"รองเท้า"
[krɛtɔ]	[krɛta]	"รถยนต์"
[gameŋ]	[gameŋ]	"แพะ"
[gɔbɛʔ]	[gɔbɛʔ]	"ตะบัน"
[sakaraʔ]	[s ^a karaʔ]	"เศษยาง"
[samua]	[sanmuaʔ]	"ทั้งนั้น, ทั้งหมด"
[salipɔ]	[s ^a lipa]	"รองเท้าแตะ"
[mari]	[mari]	"ตุ้"
[maŋkoʔ]	[maŋkoʔ]	"ถ้วย"
[lasɔ]	[lasa]	"ขนมจีน"
[lɔceŋ]	[lɔceŋ]	"กระดิ่ง"

ฯลฯ

ภาษากันซิว ภาษาแตเตะ และภาษายะฮาย นอกจากจะรับคำศัพท์จากภาษามาเลย์จำนวนมากแล้ว ยังรับคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยผ่านเข้าไปทางภาษามาเลย์อีกจำนวนมากไม่น้อย เช่น

อังกฤษ	กันซิว แตเตะ ยะฮาย	ความหมาย
ball	[bola]	"ลูกบอล"
ticket	[tɛkɛʔ]	"ตั๋ว"
telephone	[tal'pon]	"โทรศัพท์"
camp	[kɛm]	"ค่ายทหาร"
camera	[kamb ^ɛ ra]	"กล้องถ่ายรูป"
start	[s ^a taʔ]	"เริ่มต้น"
school	[s ^a kɔlah]	"โรงเรียน"
cement	[s ^a mɛn]	"ซีเมนต์"
hero	[hɛro]	"ตัวเอกในการแสดง"

motorcycle	[mutu]	"จักรยานยนต์"
number	[namo]	"ตัวเลข, หวย, ลอตเตอรี่"
	ฯลฯ	

4. ระบบประโยค

ประโยคในภาษาซาไกมีระเบียบการเรียงคำจากประธาน กริยา กรรม (s v o) ดังตัวอย่างประโยคในภาษากันซิว ต่อไปนี้

[yeʔ ciʔ kukɛw] "ฉันกินกล้วย"

ฉัน กิน กล้วย

[na pidɔ wɔŋ ma ʔi] "แม่กล่อมลูกให้หลับ"

แม่ กล่อม ลูก จะ หลับ

[sanmuaʔ yak mokin tawiŋ] "พวกเขาเมากันทุกคน"

ทั้งหมด หมด/จบ พวกเขา เมากัน

สำหรับระเบียบการเรียงคำขยายไม่เคร่งครัดนัก คือจะเรียงคำขยายไว้หน้าหรือหลังคำที่ถูกขยายก็ได้ เช่น

[həpuaŋ ɣɔs] หรือ [ɣɔs həpuaŋ] "ดอกไม้สด"

ดอกไม้ สด สด ดอกไม้

[həpuaŋ kacot] หรือ [kacot həpuaŋ] "ดอกไม้เหี่ยว"

ดอกไม้ เหี่ยว เหี่ยว ดอกไม้

[bayuʔ bəʔət] หรือ [bəʔət bayuʔ] "เสื้อสวย"

เสื้อ สวย สวย เสื้อ

เรื่องระบบเสียง ระบบพยางค์ ระบบคำ และระบบประโยคดังที่เสนอมานี้ เป็นการเสนอ อย่างย่อๆ เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาษาซาไกในภาพรวม และต่อไปนี้ผู้เขียนจะเสนอตัวอย่างถ้อยคำภาษาซาไกทั้ง 4 ภาษา โดยผู้เขียนได้คัดตัดตอนคำเหล่านี้มาจากร่างพจนานุกรมภาษาไทย-ซาไก-อังกฤษ ที่ผู้เขียนกำลังทำอยู่ ดังต่อไปนี้

ไทย	อังกฤษ	กันฉิว	แตเดะ	ยะฮาย	แติ่นแอั้น
ก้ม	to bend down	likop	likop	cikum	kliboŋ
กล้วย	banana	kukew	kukew	pisaŋ	piŋeŋ
กลับ	to come back	wek	yek	wek	yek
กลัว	to be afraid of	?antiŋ	?antiŋ	həgik	?antiŋ
กล้าหาญ	brave	bə?ani?	brani?	brani?	yani?
กลาง	center, middle	taŋah	taŋah	pade?	taŋgəl
กลิ้ง	to roll	kuliŋ	kuliŋ	kuliŋ	ca?un
กว้าง	wide	mahãy	mahãy	lawes	pahil
กะทิ	coconut milk	santan	santan	santan	leŋtuŋ
กะปิ	shrimp paste	blacen	blacen	blacen	bacen
กางเกง	trouser	səwəl	səlwal	salwal	sawal
กิ้งก่า	chameleon	calak	calak	calak	calak
กุ้ง	shrimp	kləksok	kləksok	?udeŋ	klaksok
เกลียด	to hate	malēs	malēs	sərik	?iyay
เกาะ (ก.)	to hold	tabet	tabet	kawol	nəŋ
แก่เฒ่า	aged	bidok	bidok	kabet	ma?el
แกง (ก., น.)	curry	guley	guley	sayol	kəŋ
แก้ม	cheek	paŋpeŋ	paŋpeŋ	kapo?	paŋpeŋ
แกะ (สัตว์)	sheep	gameŋ bribi?	bigiŋ	gameŋ bribi	kə?
โกน	to shave off	cukko	cuko	cukon	pikon
โกรธ, ด่า	to angry, to abuse	kithat	?i?ay	marah	piyah
ขด	to coil	wəl	brinkey	wəl	matkhot
ขนม	dessert	koy	tapuŋ	koy	khanom
ชน้ำ	cottage	sanam	wəŋ daŋaw	daŋaw	sanam
ขม	bitter	kadek	kadek	kadek	kadek
ขยะ	garbage	sampah	sampah	sem	khija?
ขัดถู	to scour	kwə?	kwə?	kĩwĩwĩ	sasi

ไทย	อังกฤษ	กันชิว	แตเตะ	ยะฮาย	แติ่นแอ้น
ขา	leg	bələʔ	bələʔ	bələʔ	baləʔ
ข้าม	across	lan̄kah	lan̄kah	lan̄kah	lan̄kah
ขาย	to sell	yɛl	yɛl	yuwəl	khay
ขาว	white	paltaw	paltaw	pətiw	paliak
ข้าวโพด	corn	yagoŋ	yogoŋ	yagoŋ	yagoŋ
ข้าวสาร	milled rice	bəyas	bəyas	bras	biyas
ข้าวสุก	boiled rice	makəʔ les	nasiʔ	nasiʔ	nasiʔ
ขี้เกียจ	lazy	maĩɛs	manɛs	sarik	mawĩɛŋ
ขี้เถ้า	ash	tapip	tapip	habuʔ	tapip
ขี้ผึ้ง	wax	səc	səc	səc	səc
ขูด	to dick	bay	bay	bay	cɛ
เขย่า	to shake	ʔigah	ʔigah	ʔoŋyan̄	yayɛh
เขา (ส.)	he, she	gin	gin	gin	həʔ
เขาสัตว์	horn	tanoʔ	tanoʔ	tanoʔ	baloŋ
เข่า	knee	kaltoŋ	kaltoŋ	katoŋ	katoŋ
เขียด	small frog	yadak	yadak	ʔakʔɛk	kāŋkāŋ
เขียว	green	bəlʔuŋ	bəlʔuŋ	bəlʔuŋ	braʔɛm
เขี้ยว	canine	tayiŋ	tayiŋ	siyoŋ	khiauw
แข้ง	shin	kamŋɛŋ	kamɛŋ	tateŋ	kamŋɛŋ
แขน	arm	bəliŋ	bəliŋ	bəliŋ	kapɛh
ไขมันสัตว์	fat	tɔc	tɔc	laʔəs	lapay
ไข้	fever	kəŋkoŋ	capɛs	tamkɛt	campɛs
ครก	mortar	həʔ	gəw	həʔ	teʔ
ครัว	kitchen	dapo	dapol	dapol ʔəs	khrua
คราบ (งู)	slough	hɛlək	hɛlək	sakəʔ	palak
คลอด	to give birth	han̄kəh	branaʔ	braneʔ	kanəh
คลาน	to crawl	wa	wəŋ	wən	paŋkuʔ
ควันไฟ	fume	ʔiyɛy	ʔiyɛy	gəy	ʔiyɛy
ควาย	buffalo	kɛʔak	paheŋ	karbaw	kabaw

ไทย	อังกฤษ	กันชิว	แตเดะ	ยะฮาย	แติ่นแอ็น
คว่ำ	to overturn	cikop	likop	tahop	cikip
คอหอย	glottis	lahoŋ	lahoŋ	ʔaŋut	khohoy
คอย	to wait	ʔantey	ʔantey	tadoʔ	phaw
ค่อย ๆ	slowly	goy	khoykhoy	hakøy	laʔtuʔ
คับ	tight	katat	katat	katet	kapit
คัน (ก.)	to itch	bəŋaŋ	bəŋaŋ	hakat	miŋaŋ
คิ้ว	to pop	goreŋ	goreŋ	goreŋ	khua
คาง	chin	ʔaŋkeʔ	ʔaŋkeʔ	yaŋkoʔ	ʔaŋkeʔ
คางคก	toad	taŋkoʔ	taŋkoʔ	kuŋkoʔ	taŋkoʔ
ค่างดำ	black langur	ʔay	rampaw	rampaw	ʔay
ค่างหงอก	gray langur	basin	basin	tabəŋ	basin
ค้างคาวแม่ไก่	flying foxes	kalwaŋ	kalwaŋ	kalwaŋ	palik
ค้างคาวหนู	bat	palik	palik	palik	palik
คาบ	to hold in the mouth	camam	yaŋaŋ	katəp	ciyaŋ
คำราม	to growl	hehi	pimpan	kolhil	krakkrək
คิ้ว	eyebrow	caŋceŋ	səkmet	canciŋ met	pateʔ
คุณ (ส.)	you	boʔ	boʔ	pay	moh
คุ้นเคย, สนิทสนม	to be familiar	besaʔ	besaʔ	buduʔ	yaniʔ
คู้ย, ตะกาย	to scratch	kac	kac	kac	kac
คู่ (จำนวนสอง)	a pair of	guʔ	guʔ	duwaʔ	baŋlaŋ
เค็ม	salty	gəgəŋ	maseŋ	masin	gaʔeŋ
เครื่องหมาย	mark, sign	tanaʔ	tanaʔ	tanaʔ	cikeʔ
เคาะ	to knock	koʔkhuʔ	kos	takeh	goh
เคี้ยว	to boil down	huliʔ	haruʔ	kareh	poh
เคี้ยว	to chew	ŋəpŋap	ŋəpŋap	gey	haw
แคบ	narrow	sampit	sampit	simpet	khep
โค้ง	curve	klucəw	klucəw	kanəŋaw	kučəw
โคน (ต้นไม้)	stob	tom	tom	tom	tom
โค่น	to cut down	tabaŋ	cəh	cəh	tabaŋ

ไทย	อังกฤษ	กันชิว	แตเดะ	ยะฮาย	แต๋นแอ๋น
ใคร	who	tom	tom	tom	ʔiləw
ไคล	scurf	təkʔək	dakiʔ	dagiʔ	takʔək
งอก	to grow	talən	kanoh	camah	kanoh
งอม	over ripe	ŋəm	labuy	ʔiyəŋ	tasek
(หมา) จับ	to snatch	yamah	yahəp	yahəp	kap
งาช้าง	tusk	kadiŋ	kadiŋ	kadiŋ	baləŋ
ง่ามไม้	the fork	cabaŋ	cabaŋ	cabaŋ	cabaŋ
งู	snake	ʔikəp	ʔikəp	tayuʔ	yakəp
งูจงอาง	king cobra	haliʔeʔ	haliʔeʔ	həliʔ	bunla
งูเห่า	python	talen	talen	talon	talen
เงาะ (ผลไม้)	rambutan	taŋoy	taŋoy	taŋoy	habon
เงียบ	quiet	saŋap	saŋap	səŋər	saŋat
โง่	stupid	bədwəʔ	bədwəʔ	bədwəʔ	kamləwʔ
จบ	the end	yak	yak	səc	yak
จม	to sink	com	kareɱ	kareɱ	ʔamkil
จมูก	nose	məh	məh	məh	məh
จระเข้	crocodile	buyaʔ	bayeh	buyaʔ	buyaʔ
จริง	true	təhet	təhet	suŋoh	nakil
จอมปลวก	ant hill	miŋ	pusuʔ	pusuʔ	miŋ
จะ	will, shall	ma	ma	ma	gəy
จาก (มุงหลังคา)	leaves	hatep	hatep	hapəy	hatep
จาม	to sneeze	kehes	bəsip	bəsip	ʔacēs
จิก, ฉก	to peck	coh	coh	cəh	coh
จิ้งเหลน	skink	manəŋ	manəŋ	manrəŋ	mandəŋ
จุดไฟ	to ignite	tət	tət	kitet	tət
จูบ, ดม	to kiss, to smell	ʔiŋ	ʔiŋ	ʔiŋ	ʔiŋ
เจ็บปวด	to pain	papas	papas	patis	kən
ฉัน, ข้าพเจ้า	I, me	yəʔ	yəʔ	yəʔ	ʔiŋ
ฉีก	to tear	cak	cak	koyak	sika

ไทย	อังกฤษ	กันชิว	แตเตะ	ยะฮาย	แติ่นแอ็น
ชน	to bump	เหิ?	tapoh	blaga?	yɔn
ชวน	to invite	?aya?	hiwe?	?aya?	pahay
ช่อ, พวง	bunch	tankey	tankey	tankey	phuan
ชอบ	to like	khana?	kaseh	kammen	ba?et
ชะเง้อ	to stretch	yəĩh	yəĩh	yəŋw?	danɰen
ชะโงก	to lean over	yəpyɔp	yəpyɔp	yəŋw?	piwe
ชะนี	gibbon	tawɔh	mawĩ?	mawĩ?	tawɔh
ชัดเจน	clear	tran	təŋtu?	panadeŋ	ba?et
ชัน (น.)	resin	tayəŋ	tayəŋ	gɯŋ	taŋa
ชัน (คุณ.)	steep	caba?	caba?	nayɔh	panta
ช้า	slow	lamet	lamet	cetih	ka?w?
ช้าง	elephant	gayah	gayah	?antĩ?	gayah
ชายหนุ่ม	boy	kayayih	kayayih	krayih	kayih
เช็ด	to clean	susut	sapuh	pəs	chet
เช้า	morning	pagi?	pagi?	hanɔp	cahey
เชือก	rope	tali?	tali?	?away	?awey
เชื่อง	domesticated	yina?	besa?	budu?	paney
ใช่, จริง	that's right	təhet	təhet	batol	hɛ
ซ่อน (ตัว)	to conceal (oneself)	?ɔt?ɔt	?ɔt?ɔt	pidol	pɔn
ซ่อน (สิ่งของ)	to conceal (something)	pidol	pidol	pidol	silɔ
ซ้อน	to overlap	susol	susol	tamon	piba?
ซีด	pale	pucat	?ucat	pucat	yakis
ซุกซน	to naughty	lɔnbun	lɔnbun	lɔnbun	payə
ไช้ (ขน)	to preen	sise	sise	sikat	tɛŋ
ดก	prolific, fruitful	labet	lɔbat	labet	bɛm
ดวงจันทร์	the moon	kace?	bulan	bulan	kace?
ดวงอาทิตย์	the sun	met katɔ?	met katɔ?	kitkatɔ?	met katɔ?
ควาน, รีบ	to hurry up	pantes	capat	krəs	pantes
ดอกไม้	flower	həpuan	həpɔŋ	bakaw	həpɔŋ

ไทย	อังกฤษ	กันฉิว	แตเดะ	ยะฮาย	แติ่นแอั้น
ด้าน, ทาง	side	daʔ	peʔ	daʔ	daʔ
ดาว	star	bintɛŋ	bintɛŋ	bintɛŋ	kias
ดับ (ไฟ)	turn off	pilit	pilit	plit	hǔʔpup
ดำ	black	bəŋɔc	bəŋɔc	kəwec	hǎŋiap
ดำน้ำ	to dive	samlem	samlem	salem	briay
ดิน	soil, ground	tiʔeʔ	kaliʔet	teʔ	tiʔeʔ
ดิบ (ผลไม้)	unripe	bəyaʔ ma tasek	ʔanpas	mantah	kadaw
ดิบ (อาหาร)	uncooked	ʔanpas	ʔanpas	met pales	ʔanpas
ดี	good, well	bəʔət	bəʔət	bətʔet	baʔet
(น้ำ) ดี	bile	kamit	kamit	kamit	kamit
ดึก	late at night	hil	hil	herkit	tadik
ดึง	to pull	kiŋ	senɲoh	keŋ	kiŋ
ดื่ม	to drink	buʔ	hot	ʔɛm	buʔ
ดื้อ	obstinate	dəgel	babel	dəgel	gabaʔ
ดุร้าย	fierce	mankec	bənlək	bɛŋkeŋ	gabaʔ
เด็ก	baby	ʔanɛk	ʔanɛk	kɛn	wɔŋ
เดือนเพ็ญ	full moon	kaceʔ panama	kaceʔ panama	pəpama	kaceʔ phen
เดือนมืด	moonless	kaceʔ hekət	kaceʔ hɛmɔy	həkɪt	kaceʔ haŋiap
เดือนหงาย	moonlight	kaceʔ cəhey	kaceʔ pahit	panadeŋ	kaceʔ payɛw
แดง	red	təhǔŋ	təhǔŋ	tahɔŋ	bakiác
(ฝน) ตก	it rains	hak	hǎc	hǐc	hǎc
ต้นไม้	tree	ʔihǔʔ	yəhǔʔ	yəhǔʔ	yahǔʔ
ต้ม	to boil	tɔm	ʔɛbus	rabus	pitɔm
ตรง	straight	batol	batol	bətol	paleŋ
ตลาด	market	kaday	kaday	kaday	lat
ตลิ่ง	banks of a river	tabiŋ	tabiŋ	tabeŋ	nada
ต่อ (แมลง)	wasp	ʔeŋ	ʔeŋ	ʔəŋ	tabɔn
ต๋อย (ด้วยเหล็กไน)	tasting	kap	kap	kap	kap
ตะกวด	monitor lizard	bap	bap	bap	bap

ไทย	อังกฤษ	กันฉิว	แตเดะ	ยะฮาย	แติ่นแอ็น
ตะเกียง	lamp	plita	plitaʔ	plitə	kiaŋ
ตะโกน	to shout	kaloy	kul	kul	kul
ตะขาบ	centipede	kaʔiap	keʔep	kaʔep	kaʔiap
ตะคริว	cramp	manten	manten	səŋtiŋ	həkkən
ตะปบ	to pounce on	takhəp	tik̃ət	laməŋ	cɛp
ตะพานน้ำ	snapping turtle	pawĩs	labiʔ	labiʔ	pawĩs
ตั๊กแตน	grasshopper	blalaŋ	blalaŋ	blalaŋ	tuk̃tən
ตั้งครรภ์	to conceive	kayot	kayot	mak̃wʔ	mabɛ
ตัด	to cut	kec	kec	katəm	katəm
ตับ (อวัยวะ)	liver	yos	yos	ros	roy
ตัว, ร่างกาย	body	ʔisiʔ	ʔisiʔ	badəŋ	ʔisiʔ
ตัวนึ่ง	pangolin	mantey	mantey	mantay	mantey
ตัวปลวก	white ant	cāwāw	cāwāw	klacɛk	cāwāw
ตัวผู้	male	baŋkaʔ	baŋkaʔ	tamkal	tamkal
ตัวเมีย	female	koŋ	koŋ	bəʔ	koŋ
ตา (อวัยวะ)	eye	met	met	mit	met
ตาตุ่ม	anklebone	tumit	tumit	tumit	dadul
ตาไม้	knot	kaset	kaltəʔ	katūt	mɛt
ตาม	to follow	ʔikot	coŋ	hay	pitam
ตาย	dies	kabis	kabis	kabis	səʔ
ตำ, โขลก	to pound	soh	soh	təʔ	soh
ตื้น, ตื้น, ตื้น	low, shallow	katiʔeʔ	kateʔ	kateʔ	katiʔeʔ
ติด	to stick	tabet	tabet	ləkət	tit
ตี	to hit	kəs	kəs	tabəh	goh
ตื่น	to wake up	pih	pih	briwĩs	pih
ตุ๊กแก	gecko	caʔek	tək̃kɛ	kərũt	tuŋk̃ɛʔ
ตุ้มหู	earring	kanləŋ	kanləŋ	subaŋ	thəŋhu
เต้นรำ	dance	keyɛ	keyɛ	kənsiŋ	katləc
เต่า	tortoise	ʔawāʔ	ʔawāʔ	ʔawēʔ	ʔawāʔ

ไทย	อังกฤษ	กันชิว	แตเดะ	ยะฮาย	แต๋นแอ๋น
เดียน	clear	pahit	pahit	panadəŋ	padiŋ
(แก้ว) แตก	to break	bakah	bakah	picah	bakah
(เหงื่อ) แตก	to sweat	plev	plu?	tarbet	?abuc
แตงกวา	cucumber	timun	timun	timun	timun
แตน	hornet	hamic	hamic	rəyaw	hamit
โต	big	tabə?	tabə?	bew	?ayhaw
ใต้	under	kəyom	kəyom	kəyom	kayom
ถม	to fill	biyun	biyun	kamus	lɔp
ถ่ม (น้ำลาย)	to spit	bec	bec	katov	bic
ถอด (เสื้อผ้า)	to undress	?oy	?oy	?oy	roh
ถอน (หญ้า)	to pick	talok	talok	sənyoh	talok
ถอยหลัง	to back	kətkit	kətkit	yon	cace
ถัง	bucket	tiŋ	blədi?	teŋ	thuŋ
ถั่ว	beans	kacaŋ	kacaŋ	kacaŋ	thua
ถ่าน	charcoal	hahəŋ	hahəŋ	?əhwiŋ	dagəŋ
ถาม	to ask	pakə?	pakə?	tapɛ?	pakə?
ถ้ำ	cave	namdim	guha?	?ampɔŋ	guha?
ถือ	to carry	yəy	yəy	yəy	yəy
ถูก (ตอบ, ชิง)	right	?ap	?ap	loka?	?ambap
ทรวงอก	chest	?ahik	?ahik	dada?	bahu?
ทราย	sand	pasi	pasel	pantey	pasi
ทอ, สาน	to weave	bia	benis	teŋ	tij
ท้อง	stomach	cəŋ	cəŋ	?ec	cəŋ
ท้องฟ้า	sky	met kato?	met kato?	kato?	met kato?
ท้องร่วง	diarrhea	pəyu?	pance	ciret	macã
ทะลุ, รั่ว	to through, to leak	poɦwiŋ	lov	lov	hok
ทะลายน (หมาก)	bunch	tanen	tanen	tanan	lay
ทั้งหมด	all	sɔnmua?	sɔnmua?	kɔm	bethaŋphe
	sumɔ				
ทัน	in time	dan	dan	krəs	pakoh

ไทย	อังกฤษ	กันชิว	แตเดะ	ยะฮาย	แติ่นแอ็น
ทับ (ก.)	to over lie	tineh	tineh	tineh	heŋ
ทัพพี	ladle	ʔawək	ʔawək	sodeʔ	kawək
ทารก	infant	ləmpək	ləmpək	kɛn ʔayɔʔ	basiʔɛh
தாக	leech	ʔis	ʔis	lawāy	ʔis
ทางเดิน	stand	ha	hal	pɔlhoŋ	ha
ทำ	to do	diʔ	diʔ	deʔ	diʔ
ทุเรียน	durian	panik	panik	kamɔʔ	bapɕeŋ
เท้า	foot	can	can	can	can
เทียน	candle	dian	dian	sɛc	thian
แทะ	to nibble	lɔs	lɔs	kap	lɔs
นม (อวัยวะ)	breast	ʔam	ʔam	ʔɛm	nam
น้อง	calf	lanɔt	lanɔt	lanɔt	lanɔt
น้อง	younger brother, younger sister	bɛ	bɛ	bɛr	bɛ
นอน	to sleep	ʔɛŋ	tek	tek	tiak
นั่ง	to sit down	ŋɔk	ŋɔk	ŋɔk	ŋɔk
นางอาย	slow loris	tawɔhdɔn	tawɔhdɔn	tampil	dɔn
น้ำ	water	batew	batew	tɔm	batew
น้ำตาล	sugar	gula	saka	gulo	namphiŋ
น้ำเต้า	gourd	labuʔ	labuʔ	pliŋiʔ	lāwāt
น้ำพริก	peper sause	samel	samal	ladaʔ	ladaʔ
น้ำมันพืช	vegetable oil	mijnaʔ	mijnaʔ	mɛɲɛʔ	hapiat
น้ำลาย	saliva	ləhiaŋ	lanhãŋ	lahɛŋ	ʔiŋa
นิ่ง	still	sanpaʔ	sapap	səŋɔl	sanjat
นิ้ว	finger	yagi	cas	yariʔ	ɲɛs
นี้, นี้	this	ʔih	teh	katah	ʔɛn
เน่า	to decay	sɔʔ	sɔʔ	ʔansɔʔ	kamay
โน่น, โน้น	there, over there	ʔun	ʔun	taniʔ	ʔun
โน้ม (กิ่งไม้)	to bend	wəŋ	tahik	hawɪʔ	klibɔŋ

ไทย	อังกฤษ	กันฉิว	แตเดะ	ยะฮาย	แติ่นแอ็น
บน	on	kəpiŋ	kəpiŋ	kəpiŋ	pəpiŋ
บ่ม	to ripen	payam	prim	prim	bom
บวม	to swell	kameŋ	kamaŋ	kamaŋ	kātūt
บอก	to tell	penah	pəŋseŋ	cəl	biyoh
(ตา) บอด	blind	həl	cʰit	p̃at	ŋaw̃ət
บัง	to hide	kitiŋ	kitiŋ	pidol	kipit
บ่า (น.)	shoulder	klapəh	wəl	klapəh	hoh
บ้า	mad	ŋaw	ŋaw	ŋəw	ŋal
บาง	thin	hətɛ	nipis	hatəl	hətɛ
บ้าง	flying squirrel	kayo?	kayo?	kayi?	kayo?
บ้าน	house	dəŋ	bəŋ	hapɛ?	saʔok
บาป	bad, evin misdeed	bəyəm	bəyəm	braʔ bətʔet	hɛ?
บ่าย (เวลา)	afternoon	pataŋ	pataŋ	brəy	ʔamduy
บิด (ก.)	to twist	pules	pules	pulas	tupet
บูด	to go sour	pɛʔat	pɛʔat	puʔus	but
เบา	light	pasew	pasew	hat̃ɔp	pasew
แบก	to carry	tikoŋ	klem	klem	cakoŋ
แบน	flat	kapɛ?	kapɛ?	yapit	kapɛ?
ใบไม้	leaf	hali?	hali?	hali?	hali?
ประตู	gate	pintu?	pintu?	pintu?	pintu?
ปลา	fish	bakyak	ʔikan	tɪŋis	ʔikan
ปลาดุก	catfish	khəli	khəli?	limat	ʔikan pladuk
ปลาไหล	eel	linuŋ	balot	blot	linluŋ
ปลูก	to grow	tanem	tanem	tanem	pitam
ปักไม้	to stick	səŋ	cək	yaliŋ	səŋ
ปั้น	to frome, to mold	lam	lam	lam	yet
ปา	to throw	cek	baleŋ	bədal	hambat
ป่า	forest	kahəp	kahəp	bahəp	kahəp
ปาก	mouth	hap	hap	hɛŋ	hap

ไทย	อังกฤษ	กันชิว	แตเดะ	ยะฮาย	แต๋นแอ๋น
ปีก	wing	sayap	sayap	sayap	paʔec
ปืน	gun	panəc	baden	bədel	badial
ปู (น.)	crab	kãŋtãm	ʔaw	kantẽm	kãŋtãm
ปู่, ตา	grandfather	taʔ	taʔ	taʔ	ʔeytaʔ
เป็ด	duck	ʔitik	ʔitik	ʔiteʔ	ʔitik
เปรี้ยว	sour	pacãs	masem	masẽm	pacus
เปล	cradle	ʔananoy	ʔanoy	yoŋ	ple
เปียก	wet	pacuʔ	pacaʔ	pacẽʔ	pacẽʔ
ไป	to go	cip/ bah	wa	cip	bah
ผม	hair	səkkuy	səkkuy	səkkuy	sukkuy
ผลไม้	fruit	kabəʔ	kabəʔ	kaməʔ	kabəʔ
ผ่า	to cut	pək	pək	bəlah	pək
ผิด	wrong	lec	lec	salah	patik
ผี	ghost	sarəʔ	sarəʔ	sarəʔ	kaməc
ผีเสื้อ	butterfly	wãk	tawãk	tãwẽk	wãk
ผึ้ง	bees	padaw	padaw	ləwey	kala
ผุ	to rot	hampuk	hampuk	hampuk	phuk
ผูก	to tie	ʔiket	ʔiket	ʔiket	ʔiket
เผ็ด	spicy	pades	pades	padih	padis
โผล่	to emerge	timol	timol	blẽŋ	caŋlẽŋ
ฝน	rain	ʔuyan	ʔuyan	lesem	ʔuyan
ฝรั่ง (ผลไม้)	guava	yamuʔ	yamuʔ	yamuʔ	chomphu
ฝัน	to dream	ʔipaʔ	ʔipaʔ	linyep	ʔampaʔ
ฝี	pock	bisol	bisol	bisol	khwi
ฝุ่น	dust	haboʔ	haboʔ	haboʔ	buv
พ่น (ควันบุหรี่)	to emit	hamus	hamus	pəc	tef
พ่น (น้ำ)	to blow	samu	samu	samur	tef
พบ	to meet	paliʔ	tamuʔ	lamah	paliʔ
พยาธิ	worm	canciŋ	canciŋ	caciŋ	kamas

ไทย	อังกฤษ	กันฉิว	แตเดะ	ยะฮาย	แติ่นแอ็น
พรม (น้ำ)	to spray	praʔpraʔ	praʔpraʔ	səwal	praʔ
พระภิกษุ	monk	samiʔ	toʔca	toy	phraʔ
พรุ่งนี้	tomorrow	katoʔ	katoʔ	haden	nal
พลัดตก	to fall down	katoh	katoh	ʔores	yampih
พลิก	to turn	bileʔ	baleʔ	bəriɛʔ	biʔil
พ่อ	father	ʔey	ʔey	ʔey	ʔey
(ลม) พัด	windy	pət	pət	pət	patpət
พับ	to bolt	lipet	lipet	lipet	phap
พายุ	storm	tayum	tayum	dərin	phayoʔ
พิง	to rest on	sane	sane	ʔadil	piyan
พิช	poil	bisaʔ	bisaʔ	bisaʔ	phit
พี่	elder brother, elder sister	toʔ	toʔ	pɛʔ	toʔ
พุ่มไม้	bush	həlbil	həlbil	rabun	katut
พูด	to speak	səmaŋ	kiŋliŋ	səmaŋ	biyoh
แพ้	lose	kalah	kalah	kalah	ʔamləw
แพะ	goat	gameŋ	kameŋ	kameŋ	phɛʔ
โปกหั่ว	to wrap	bulaŋ	bulaŋ	bolaŋ	cakuy
โพล้เพล้	twilight	muŋmiŋ	patəŋ hahiʔ	həkkit	liduy
ฟัน (น.)	teeth	ɲus	ɲus	heɲ	lamɲ
ฟ้าร้อง	thunder	kahey	kahey	karey	kaʔey
ฟ้าแลบ	lightning	kilat	kilat	kilat	kilat
ฟุ้ง	to spread	sokəʔ	haboʔ	habuʔ	ɲov
ไฟฉาย	flashlight	lamphu	lamphu	lamphu	khwaychay
ภูเขา	mountain	cabaʔ	cabaʔ	cabaʔ	batuʔ
มด	ant	ɛs	ɛs	bet	ɛs
มวน (ยาสูบ)	to roll (tobacco)	kuloŋ	kuloŋ	məl	hile
ม้วน (เสื่อ)	to roll (mat)	kuloŋ	guloŋ	guloŋ	gale
มะนาว	lemon	ʔasəm	ʔasəm	ʔasəm	loknaʋ

ไทย	อังกฤษ	กันฉิว	แตเดะ	ยะฮาย	แติ่นแอ็น
มะพร้าว	coconut	tun	ɲɔl	ɲɔr	tun
มัน (ส.)	it	ʔuʔ	ʔuʔ	ton	ʔuʔ
มา	to come	dɔh	dɔh	baʔɔh	dɔy
มาก	many, much	bɛm	bɛm	blasəʔ	bɛm
มี	to have	weʔ	weʔ	weʔ	le
มีด	knife	hac	manet	wɛɲ	manet
มือ	hand	cas	cas	ciʔas	cas
เมล็ด, เมล็ด	seed	met	met	mit	met
เมีย	wife	badɔn	kəneh	kəneh	badɔn
เมื่อย	to be wearied	gəʔɛk	gəʔɛk	lətɛh	lakɔk
แม่	mother	naʔ	naʔ	bəʔ	naʔ
แมงป่อง	scorpion	yamaŋkãʔ	yamaŋkãʔ	yəwɛŋ	maŋkãʔ
แมลง	insect	koŋ	koŋ	koŋ	koŋ
แมลงปอ	dragonfly	tanɔŋ	tanɔŋ	tanɔŋ	baŋkãʔ
แมลงวัน	housefly	yɛy	yɛy	yɛy	yɛy
แมลงสาบ	cockroach	nanɔŋ	nanɔŋ	nanɔŋ	mɛŋpɛʔ
แมว	cat	kuciŋ	mɛw	kuceŋ	mɛw
ไม่	no, not	bəyaʔ	bəyaʔ	braʔ	həc
ไม่รู้	unknow	coh	yalɛʔ	coh	ʔacoh
ไม้ฟืน	firewood	puntoŋ ʔɔs	puntoŋ ʔɔs	ʔɔs	ʔɔs
ยักษ์	giant	bataʔ	bataʔ	bataʔ	hãmlɛc
ย่า, ยาย	grandmother	yaʔ	yaʔ	yaʔ	naʔyaʔ
ยากจน	poor	hal	payah	kɔsɔŋ	bɔlap
ย่าง, ปิ้ง	to toast	paŋaŋ	paŋaŋ	paŋaŋ	paŋaŋ
ยาว	long	bətuc	bətuc	batec	hatiak
ยืน	stand up	hanyaŋ	hanyaŋ	hanyaŋ	hanyaŋ
ยุง	mosquitoes	sabeŋ	ʔagas	ʔagas	ɲaŋit
เย็น	cold	həŋɛc	həŋɛc	səyuʔ	həŋɛc
โยน	to throw	dak	huwit	hɔk	habat

ไทย	อังกฤษ	กันชิว	แตเดะ	ยะฮาย	เต็นแอ็น
รก (คน, สัตว์)	placenta	som	som	som	som
รวย	rich	kaya?	kaya?	kaya?	le
รอ, คอย	to wait	?antey	?antey	tadɔ?	khraw
ร้องไห้	to cry	yim	yim	yim	yim
ร้อน	hot	padih	bakət	bəkət	bakət
รักแร้	armpit	lada?	lada?	lada?	lada?
ริมฝีปาก	lips	tanit	tanit	tanit	tanit
รุ้งกินน้ำ	rainbow	?ikɔp timol	?ikɔp hot batew	tayu?	layɛ
รู, โพรง	hole	hanɛŋ	hanɛŋ	?ampɔŋ	hanɛŋ
รู้	to know	hayəp	həɾəp	?at?et	ha?əp
ไร่, สวน	garden	huma?	huma?	salay	huma?
ลง	to go down	sa	sa	kis	sa
ลม	wind	bewa?	bɛwa?	daren	bewa?
ลำไส้	intestine	?ɛɕpiat	?ɛɔwɛc	?ɛccɔŋ	ɕɛc
ลิงเสน	stump-tailed monkey	bawac	bawac	bawac	yoc
ลิงแสม	crab-eating monkey	da?ɔŋ	da?ɔŋ	da?ɔŋ	tayok
ลึก, สูง	deep, tall	manyə?	manyə?	manyə?	tawel
ลืม, เผลอ	to forget	lupa?	lupa?	karip	lupa?
ลูก	son, daughter	wɔŋ	wɔŋ	wɔŋ	wɔŋ
เลียงผา	antelope	ki?eh	kameŋ kuron	hĩs	ki?eh
เลือด	blood	mihim	ɕap	darah	mahim
เลื้อย	to creep	lə	lə	?uwən	lə
ไล่ (สัตว์)	to drive	pəyuh	hamet	hamat	pa?uh
วันนี้	today	hahi? ?ih	hahi? teh	sampay tɔtah	katɔ?
วัยรุ่น	teenage	kihyih	kihyih	buyaŋ	bəw
ว่ายน้ำ	to swim	kəcwac	kəcwac	kecwac	kacwac
วิ่ง	to run	pāŋ	yəl?əl	yəlɔy	bas
เวลา	time	payam	payam	?aden	katɔ?
ศอก	elbow	kaɕɔŋ	kaɕɔŋ	kaɕɔŋ	kaɕɔŋ

ไทย	อังกฤษ	กันฉิว	แตเดะ	ยะฮาย	แติ่นแอั้น
สกปรก	dirty	kamah	caʔəm	yaʔəm	bratik
สงสาร	to pity	kasian	kasian	sakian	kasih
สมอง	brain	lakiam	ləkəm	ləkəm	lakiam
สอง	two	biye	duwaʔ	duwaʔ	kamam
สะดวกสบาย	to be comfortable	sanaŋ	sanaŋ	sanəŋ	baʔət
สะดือ	navel	lūs	puset	dut	dut
สะตอ	azadirach indica	hantaw	hantaw	hantaw	hantaw
สะพาน	bridge	gotaʔ	gitaʔ	titi	taphan
สั้น	short	canhet	canhet	canhət	kuduaŋ
สับ	to mince	caŋcəŋ	ciŋcəŋ	cəh	cah
สับประรด	pineapple	lanes	lanas	lanes	yanat
สาด, เท, ริน	to throw	səh	səh	hawan	səh
สาม	three	tigaʔ	tigaʔ	tigaʔ	ʔawa
สำลัก	to choke	talhik	talaŋkek	tənalhik	kahik
สูบ (บุหรี่)	smoke	yət	yət	yət	yət
เสาบ้าน	pole	tiheŋ	tiheŋ	tiyaŋ	kasaw
เสียง	voice, sound	kaliŋ	kaliŋ	kaleŋ	kaliŋ
เสือโคร่ง	tiger	ʔəŋ	ʔəŋ	ʔap	ʔiaw
เสื่อ	mat	nis	nis	nis	nis
ไส้เดือน	earthworm	canciŋ	canciŋ	caciŋ	galaŋ
หงาย	to face up	bliŋʔaŋ	bliŋʔaŋ	tiwik	balay
หญ้า	grass	lumpuat	rumput	rumput	ja
หญิงสาว	girl	kayadah	kayadah	baleh	kadah
หด	to retract	sət	sət	sərɔp	talək
หนัก	heavy	hānyut	hānyut	hənyut	hānyut
หนา	thick	kalpih	tabal	tabel	kapih
หน้าผา	cliff	canla	ʔampe	nəskes	panta
หน้าผาก	forehead	wās	patiʔ	patiʔ	patiʔ
หนาม	thorn	ʔiliʔ	yəliʔ	yəleʔ	talat

ไทย	อังกฤษ	กันฉิว	แตเดะ	ยะฮาย	แต็นแอ็น
หนึ่ง	one	nay	nay	nɛy	nay
หมวก	hat	sabok	tɔpi	sukɔʔ	muak
หมอ	doctor	bɔmɔ	bɔmɔ	dɔktɔ	mɔ
หม้อ	pot	kaʔel	kaʔel	prəyɔʔ	kaʔel
หมอก, เมฆ	fog, cloud	ʔal	ʔal	kuwec	ʔal
หมา	dog	ʔeʔ	ʔeʔ	ʔɔt	ʔeʔ
หมาก	betel nut	pinaŋ	pinaŋ	pinɛŋ	pinaŋ
หมี	bear	kãwãp	kãwãp	kawip	kãwãp
หมุน	to turn	pusiŋ	pusiŋ	wãlwãl	wãwã
หมู	pig	gaw	gaw	gaw	gaw
หยด, ย้อย	to drop	kɛktek	krɛktek	caʔəʔ	katek
หลวม	loose	ʔɛybuy	lonŋal	lonŋa	kuhɛw
หลาน	nephew, niece	cucɔʔ	cucɔʔ	kancɔʔ	lan
หลีกเลี่ยง	to side-step	simpaŋ	simpaŋ	ʔalɛc	lek
หอก	spaar	lameŋ	ʔat	yer	ʔat
หอย	shellfish	sipot	sipot	siput	yac
หัก	to break	palek	palek	plek	palek
หัว	head	kuy	kuy	kuy	kuy
หัวใจ	hearth	kalaŋɛs	kalaŋɛs	kalaŋis	klaŋɛs
หัวเผือก	taro	kladiʔ	kladiʔ	gaŋ	bɔn
หัวเราะ	to laugh	sukaʔ	sukaʔ	sukaʔ	pikluk
หา	to find	kawe	lawəʔ	laʔwəʔ	sawɛ
หาง (สัตว์)	tail	hatiʔ	hətɛt	hatiʔ	hatiʔ
หาบ	to carry	kane	kane	kanɛl	kane
หิ่งห้อย	firefly	kɛtlɛt	kɛtlɛt	kɛtlɛt	kalɛt
หิน	stone	batuʔ	batuʔ	batuʔ	batuʔ
หู	ear	ʔanteŋ	ʔanteŋ	ʔanteŋ	ʔanteŋ
เหงื่อ	sweat	pɔlʔoh	pɔlʔoh	ploh	paloh
เห็ด	mushroom	tis	tis	tis	pasɛt

ไทย	อังกฤษ	กันฉิว	แตเดะ	ยะฮาย	แต็นแอ็น
เห็น	to see	nampa?	nampa?	nampa?	den
เหล็ก	iron	bəsi?	bəsi?	bəsi?	lek
เหลือง	yellow	kuniŋ	kuniŋ	kɔniŋ	katəŋ
เห่า	to bark	ʔaməŋ	ʔaməŋ	yahəŋ	hahəh
ให้	to give	ʔək	ʔək	ʔək	ʔək
อม	to keep in the mouth	kapet	kamam	bəc	kamu
อย่า	do not	kaw	kaw	daʔdeʔ	hat
อ้อย	suger cane	tabuʔ	tabuʔ	tabuʔ	bus
อาเจียน	to vomit	kəʔ	kəʔ	kɔʔ	kəʔ
อาบน้ำ	to take a bath	ʔilay	ʔanlay	ʔanay	kɔp
อึ้ม	to full	bəhiʔ	bəhiʔ	bəhiʔ	bəhiʔ
ไอ (ก.)	cough	catoh	catoh	catoh	makyek

ความสับสนท้าย

ภาษาของชาวซาไกในภาคใต้ของประเทศไทยดังที่กล่าวมาแล้วนั้น แม้ว่าจะเป็นภาษาของกลุ่มคนต่างวัฒนธรรมที่มีจำนวนผู้ใช้ไม่มากนัก แต่ก็ เป็นมรดกภูมิปัญญาทางภาษาที่สมบูรณ์ และมีศักดิ์ศรีในความเป็นภาษาเท่าเทียมกับภาษาอื่น ๆ ภาษาก็อยซึ่ง เป็นภาษาเงาะป่าซาไกเมื่อ 100 ปีมาแล้ว ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบันทึกไว้ในบทพระราชนิพนธ์เรื่องเงาะป่า ให้เราได้เห็นนั้น นับว่าเป็นอุปการณ์สำคัญที่ช่วยให้แลเห็นถึงพัฒนาการ หรือความเปลี่ยนแปลงของภาษาซาไกโดยรวม และภาษานี้ก็ยังคงเปลี่ยนแปลงต่อไปตามเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

จากที่ผู้เขียนศึกษาและเฝ้าสังเกตภาษาซาไกในภาคใต้ของประเทศไทยมานานกว่า 20 ปี พบว่าภาษานี้เปลี่ยนแปลงในด้านระบบเสียง และเปลี่ยนแปลงเร็วมากในด้านคำศัพท์ ทั้งนี้ เนื่องมาจากเหตุผลสำคัญ 4 ประการ คือ 1) ภาษาซาไกเป็นภาษาของชนกลุ่มน้อยที่ล้าหลัง เขาอายุที่จะพูดภาษาของตนเอง เด็กรุ่นใหม่หันไปนิยมพูดภาษาไทยและภาษามาเลย์จนแทบพูดภาษาของตนเองไม่ได้ ประกอบกับเขาต้องการติดต่อสัมพันธ์กับคนกลุ่มใหญ่ที่แวดล้อมอยู่ จึงพยายามเรียนรู้และพูดภาษาของคนกลุ่มใหญ่ เช่น ภาษาไทยและภาษามาเลย์ 2) ภาษาซาไกไม่มีตัวอักษรที่จะใช้บันทึกถ่ายทอดภาษากันไว้ในกลุ่มของตนเอง 3) นโยบายรัฐบาลที่กำหนดให้ชาวซาไกบางกลุ่มอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่รัฐบาลกำหนด ทำให้เขาต้องใกล้ชิดกับวัฒนธรรมและภาษาของคนกลุ่มใหญ่ และ 4) อิทธิพลของความทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของภาษาไทยและภาษามาเลย์จากวิทยุและโทรทัศน์ ทำให้เขาเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างรุนแรงและรวดเร็ว ซึ่งส่งผลให้เขาใช้ภาษาของตนเองน้อยลง ในขณะที่เดียวกันก็ใช้ภาษาของคนกลุ่มใหญ่มากขึ้น ด้วย

เหตุผลดังกล่าวนี้ ทำให้ภาษาซาไกค่อยๆ ลดบทบาทและหน้าที่ลง จึงพอจะคาดการณ์ได้ว่าอีกไม่นาน คืออีกประมาณ 2 ชั่วโมงคน หรือเมื่อคนรุ่นผู้ใหญ่หมดไป ภาษาซาไกก็คงจะเปลี่ยนแปลงไปเป็น ภาษาลูกผสม (creole language) หรือไม่ก็สูญหายหรือตายตามไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2540). **บทละครเรื่องเงาะป่า**. พิมพ์ครั้งที่ 32. กรุงเทพมหานคร : กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร และสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บริหารเทพธานี, พระ. (2517). **ประวัติศาสตร์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : อมรรการพิมพ์.
- บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. (2542). **บันทึกไว้ให้พ่อ**. จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ เป็นกรณีพิเศษ คุณพ่อแก้ว ฤทธาภิรมย์, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ที่ทิพวัน จำกัด.
- ไพบุลย์ ดวงจันทร์. (2541). "คำและประโยคในภาษาซาไก" **มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์**. 20 (ภาคเรียนที่สอง 2541) : 47-61.
- _____. (2523). **ซาไก : เจ้าแห่งขุนเขาและสมุนไพรมะ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- _____. (2541). "ภูมิหลังของเงาะป่าหรือซาไก" ใน **สรุปผลการสัมมนาทางวิชาการระดับชาติเรื่องเงาะป่า**. บรรณาธิการโดย อรสร่า สายบัว และวัฒนะ บุญจับ. หน้า 85-94. กรุงเทพมหานคร : กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- _____. (2538). "**วัฒนธรรมและภาษาซาไก**" **เสนอในการสัมมนาทางวิชาการเรื่องความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคใต้**. เพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในโอกาสที่ทรงเจริญพระชันษาครบ 6 รอบ และทรงได้รับการสถาปนาให้ดำรงพระยศเป็นเจ้าฟ้าต่างกรม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 8-9 พฤศจิกายน 2538.
- สมันตร์รัฐบุรินทร์, พระยา. (2506). "ความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมของคนป่าและชาวน้ำ" ใน **ประวัติและเรื่องน่ารู้ของพระยาสมันตร์รัฐบุรินทร์**. พิมพ์แจกเป็นบรรณาธิการในงานพระราชทานศพหม่อมราชวงศ์เอก พระยาสมันตร์รัฐบุรินทร์, ม.ป.ท.
- สุภาคย์ อินทองคง, ไพบุลย์ ดวงจันทร์ และกานดา กาญจนภาส. (2542) "ซาไก" ใน **สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 5**. หน้า 2245-2340. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- สุรินทร์ ภูจักร และคณะ. (2541). "ผลการวิเคราะห์ชาติพันธุ์วิทยา 'ซาไก' ทางโบราณคดี" ใน **สรุปผลการสัมมนาทางวิชาการระดับชาติเรื่องเงาะป่า**. บรรณาธิการโดย อรสร่า สายบัว และวัฒนะ บุญจับ. หน้า 95-166. กรุงเทพมหานคร : กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

- สุริยา รัตนกุล, คุณหญิง. (2531). นานาภาษาในเอเชียอาคเนย์ ภาคที่ 1 ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกและตระกูลจีน-ทิเบต. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้ว.
- Bauer, C. (1991). "Towards Proto-Kensiw" 24th International Conference on Sino-Tibetan Languages and Linguistics, Ramkhamhaeng University, Bangkok/Chiangmai University, 7-11 October 1991.
- Benjamin, G. (1976). "Austroasiatic Subgroupings and Perhistory in the Malay Peninsula" In *Austroasiatic Studies* 1. pp. 37-99. Edited by Philip N. Jenner, et al. Honolulu : Hawaii University Press.
- Diffloth, G. (1975). "Les langues Mon-Khmer de Malaisie, classification et innovations historiques" in *Asie du Sud-Est et Monde Insulindien*. vi. 6 : 1-19.
- Duangchan, P. (1984). *A Phonological Description of the Kansiw Language*. Bangkok : Mahidol University, M.A. thesis.
- . (1986). *La chasse chez les Sakai en Thaïlande Meridionale*. Paris : Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, Memoire pour le D.E.A.

